

Sygn. akt I C 544/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 września 2014 r.

Sąd Okręgowy we Wrocławiu Wydział I Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Adam Maciński

Protokolant: Krzysztof Musiał

po rozpoznaniu w dniu 08 września 2014 r. we Wrocławiu

sprawy z powództwa **H. M. (1), J. M., R. M., L. M. i małoletniego T. M.**

przeciwko stronie pozwanej **(...) S.A. w W.**

o zapłatę

I. zasądza od strony pozwanej **(...) S.A. w W.** na rzecz powódki **H. M. (1)** kwotę 30.000 zł (trzydzieści tysięcy złotych) wraz z ustawowymi odsetkami od 18 marca 2012 r. do dnia zapłaty;

II. zasądza od strony pozwanej na rzecz powódki **H. M. (1)** kwotę 30.000 zł (trzydzieści tysięcy złotych) wraz z ustawowymi odsetkami od 24 października 2011 r. do dnia zapłaty;

III. zasądza od strony pozwanej na rzecz powódki **H. M. (1)** rentę w wysokości 500 zł (pięćset złotych) miesięcznie, płatną z góry do 10-go dnia każdego miesiąca wraz z odsetkami ustawowymi w razie opóźnienia w płatności którejkolwiek z rat, począwszy od kwietnia 2012 r.

IV. zasądza od strony pozwanej na rzecz powódki **H. M. (1)** kwotę 2.500 zł (dwa tysiące pięćset złotych) wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od kwoty:

- 500 zł od 11 listopada 2011 r. do dnia zapłaty,

- 500 zł od 11 grudnia 2011 r. do dnia zapłaty,

- 500 zł od 11 stycznia 2012 r. do dnia zapłaty,

- 500 zł od 11 lutego 2012 r. do dnia zapłaty,

- 500 zł od 11 marca 2012 r. do dnia zapłaty;

V. zasądza od strony pozwanej na rzecz powódki **H. M. (1)** kwotę 5.565,28 zł (pięć tysięcy pięćset sześćdziesiąt pięć złotych dwadzieścia osiem groszy) wraz z ustawowymi odsetkami od 18 marca 2012 r. do dnia zapłaty;

VI. zasądza od strony pozwanej na rzecz powódki **H. M. (1)** kwotę 2.564,38 zł (dwa tysiące pięćset sześćdziesiąt cztery złote trzydzieści osiem groszy) wraz z ustawowymi odsetkami od 06 kwietnia 2012 r. do dnia zapłaty;

VII. zasądza od strony pozwanej **(...) S.A. w W.** na rzecz małoletniego powoda **T. M.** kwotę 30.000 zł (trzydzieści tysięcy złotych) wraz z ustawowymi odsetkami od 18 marca 2012 r. do dnia zapłaty;

VIII. zasądza od strony pozwanej na rzecz małoletniego powoda **T. M.** kwotę 50.000 zł (pięćdziesiąt tysięcy złotych) wraz z ustawowymi odsetkami od 24 października 2011 r. do dnia zapłaty;

IX. zasądza od strony pozwanej na rzecz małoletniego powoda **T. M.** rentę w wysokości 750 zł (siedemset pięćdziesiąt złotych) miesięcznie, płatną z góry do 10-go dnia każdego miesiąca wraz z odsetkami ustawowymi w razie opóźnienia w płatności którejkolwiek z rat, począwszy od kwietnia 2012 r.

X. zasądza od strony pozwanej na rzecz małoletniego powoda **T. M.** kwotę 3.750 zł (trzy tysiące siedemset pięćdziesiąt złotych) wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od kwoty:

- 750 zł od 11 listopada 2011 r. do dnia zapłaty,

- 750 zł od 11 grudnia 2011 r. do dnia zapłaty,

- 750 zł od 11 stycznia 2012 r. do dnia zapłaty,

- 750 zł od 11 lutego 2012 r. do dnia zapłaty,

- 750 zł od 11 marca 2012 r. do dnia zapłaty;

XI. zasądza od strony pozwanej na rzecz małoletniego powoda **T. M.** kwotę 854,79 zł (osiemset pięćdziesiąt cztery złote siedemdziesiąt dziewięć groszy) wraz z ustawowymi odsetkami od 06 kwietnia 2012 r. do dnia zapłaty;

XII. zasądza od strony pozwanej (...) **S.A. w W.** na rzecz powoda **L. M.** kwotę 10.000 zł (dziesięć tysięcy złotych) wraz z ustawowymi odsetkami od 18 marca 2012 r. do dnia zapłaty;

XIII. zasądza od strony pozwanej na rzecz powoda **L. M.** rentę w wysokości 250 zł (dwieście pięćdziesiąt złotych) miesięcznie, płatną z góry do 10-go dnia każdego miesiąca wraz z odsetkami ustawowymi w razie opóźnienia w płatności którejkolwiek z rat, począwszy od kwietnia 2012 r.

XIV. zasądza od strony pozwanej na rzecz powoda **L. M.** kwotę 1.250 zł (jeden tysiąc dwieście pięćdziesiąt złotych) wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od kwoty:

- 250 zł od 11 listopada 2011 r. do dnia zapłaty,

- 250 zł od 11 grudnia 2011 r. do dnia zapłaty,

- 250 zł od 11 stycznia 2012 r. do dnia zapłaty,

- 250 zł od 11 lutego 2012 r. do dnia zapłaty,

- 250 zł od 11 marca 2012 r. do dnia zapłaty;

XV. zasądza od strony pozwanej (...) **S.A. w W.** na rzecz powoda **J. M.** kwotę 15.000 zł (piętnaście tysięcy złotych) wraz z ustawowymi odsetkami od 18 marca 2012 r. do dnia zapłaty;

XVI. zasądza od strony pozwanej na rzecz powoda **J. M.** kwotę 427,40 zł (czteryście dwadzieścia siedem złotych czterdzieści groszy) wraz z ustawowymi odsetkami od 06 kwietnia 2012 r. do dnia zapłaty;

XVII. zasądza od strony pozwanej (...) **S.A. w W.** na rzecz powoda **R. M.** kwotę 15.000 zł (piętnaście tysięcy złotych) wraz z ustawowymi odsetkami od 18 marca 2012 r. do dnia zapłaty;

XVIII. zasądza od strony pozwanej na rzecz powoda **R. M.** kwotę 427,40 zł (czteryście dwadzieścia siedem złotych czterdzieści groszy) wraz z ustawowymi odsetkami od 06 kwietnia 2012 r. do dnia zapłaty;

XIX. dalej idące powództwo oddala;

XX. zasądza od strony pozwanej solidarnie na rzecz powodów kwotę 9.525,88 zł tytułem zwrotu kosztów procesu;

XXI. brakującymi kosztami sądowymi obciąża Skarb Państwa – Sąd Okręgowy we Wrocławiu.

UZASADNIENIE

Powodowie wnieśli o zasądzenie od strony pozwanej (...) Spółki Akcyjnej w W. następujących kwot:

• **na rzecz powódki H. M. (1):**

- 60.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od 24.10.2011 r. do dnia zapłaty tytułem odszkodowania za pogorszenie sytuacji życiowej,
- 30.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od 18.03.2012 r. do dnia zapłaty tytułem zadośćuczynienia,
- kwoty 5.000 zł tytułem skapitalizowanej renty od 11.2011 r. do 03.2012 r. wraz z odsetkami ustawowymi liczonymi od poszczególnych kwot do dnia zapłaty,
- renty w wysokości 1.000 zł płatnej miesięcznie z góry do 10 dnia każdego miesiąca z odsetkami ustawowymi w razie opóźnienia w zapłacie którejkolwiek z rat,
- 5.565,28 zł wraz z ustawowymi odsetkami od 18.03.2012 r. do dnia zapłaty tytułem zwrotu kosztów pogrzebu,
- 2.564,38 zł tytułem odsetek od wypłaconej przez stronę pozwaną kwoty 90.000 zł za okres od 24.10.2011 r. do 12.01.2012 r. wraz z odsetkami liczonymi od dnia 06.04.2012 r. do dnia zapłaty,

• **na rzecz powoda T. M.:**

- 150.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od 24.10.2011 r. do dnia zapłaty tytułem odszkodowania za pogorszenie sytuacji życiowej,
- 30.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od 18.03.2012 r. do dnia zapłaty tytułem zadośćuczynienia,
- kwoty 5.000 zł tytułem skapitalizowanej renty od 11.2011 r. do 03.2012 r. wraz z odsetkami ustawowymi liczonymi od poszczególnych kwot do dnia zapłaty,
- renty w wysokości 1.000 zł płatnej miesięcznie z góry do 10 dnia każdego miesiąca z odsetkami ustawowymi w razie opóźnienia w zapłacie którejkolwiek z rat,
- 854,79 zł tytułem odsetek od wypłaconej przez stronę pozwaną kwoty 30.000 zł za okres od 24.10.2011 r. do 12.01.2012 r. wraz z odsetkami liczonymi od dnia 06.04.2012 r. do dnia zapłaty,

• **na rzecz powoda L. M.:**

- 50.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od 24.10.2011 r. do dnia zapłaty tytułem odszkodowania za pogorszenie sytuacji życiowej,
- 30.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od 18.03.2012 r. do dnia zapłaty tytułem zadośćuczynienia,
- kwoty 2.500 zł tytułem skapitalizowanej renty od 11.2011 r. do 03.2012 r. wraz z odsetkami ustawowymi liczonymi od poszczególnych kwot do dnia zapłaty,

- renty w wysokości 500 zł płatnej miesięcznie z góry do 10 dnia każdego miesiąca z odsetkami ustawowymi w razie opóźnienia w zapłacie którejkolwiek z rat,

• **na rzecz powoda J. M.:**

- 35.000 zł tytułem zadośćuczynienia wraz z odsetkami ustawowymi liczonymi od kwoty 25.000 zł od 24.10.2011 do dnia zapłaty i od 10.000 zł od 19 marca 2012 r. do dnia zapłaty,

- 427,40 zł tytułem odsetek od wypłaconej przez stronę pozwaną kwoty 15.000 zł za okres od 24.10.2011 r. do 12.01.2012 r. wraz z odsetkami liczonymi od dnia 06.04.2012 r. do dnia zapłaty,

• **na rzecz powoda R. M.:**

- 35.000 zł tytułem zadośćuczynienia wraz z odsetkami ustawowymi liczonymi od kwoty 25.000 zł od 24.10.2011 do dnia zapłaty i od 10.000 zł od 19 marca 2012 r. do dnia zapłaty,

- 427,40 zł tytułem odsetek od wypłaconej przez stronę pozwaną kwoty 15.000 zł za okres od 24.10.2011 r. do 12.01.2012 r. wraz z odsetkami liczonymi od dnia 06.04.2012 r. do dnia zapłaty.

W uzasadnieniu swych żądań podali, że w dniu (...)r. w wyniku wypadku drogowego śmierć poniósł Z. M.. Za sprawcę wypadku odpowiedzialność na podstawie umowy OC ponosiła strona pozwana. Powodowie oparli swoje roszczenia na art. 446 kc. W pierwszej kolejności domagali się zadośćuczynienia za krzywdę doznaną wskutek śmierci Z. M.. Osierocił on trzech synów, w tym małoletniego powoda T. M.. Między ojcem i synami istniała silna więź emocjonalna. Ojciec wspierał ich, rozwijał zainteresowania, wspólnie spędzali wakacje. Szczególnie małoletni powód silnie przeżył utratę ojca, który stanowił dla niego oparcie, czynnie uczestniczył w rozwoju syna, wspierał go przy rehabilitacji. Również powódka H. M. (1) silnie przeżyła stratę męża, stwierdzono u niej zespół stresu pourazowego. Powód L. M. był z kolei bratem zmarłego. Z. M. był jego opiekunem zarówno faktycznym, jak i prawnym, opiekował się nim po śmierci matki. Powodowie wskazali, że śmierć Z. M. znacznie pogorszyła też ich sytuację materialną. Wynagrodzenie, jakie zmarły uzyskiwał był głównym dochodem gospodarstwa domowego. Wykonywał też wiele prac domowych, w tym remontowych, co znacznie odciążało budżet. Ponadto zmarły aktywnie pozyskiwał środki na rehabilitację syna. Wspierał też finansowo brata L. M., regularnie przekazując pieniądze na pokrycie opłat za jego pobyt w (...). Jego śmierć oznacza więc znaczne pogorszenie sytuacji życiowej jego żony, małoletniego syna oraz brata. Nadto powodowie domagali się zasądzenia odsetek od świadczenia wypłaconego przez stronę pozwaną w postępowaniu likwidacyjnym. Ubezpieczyciel przekroczył bowiem trzydziestodniowy termin do wypłaty odszkodowania.

W odpowiedzi na pozew strona pozwana wniosła o oddalenie powództwa w całości. Przyznała, że na podstawie umowy ubezpieczenia ponosi odpowiedzialność za skutki zdarzenia z dnia (...) r. W jej ocenie wypłacone już na rzecz powodów kwoty w pełni rekompensują ich krzywdę i stanowią odpowiednie naprawienie szkody. Zarzucili, że zgłoszone tytułem roszczenia o zadośćuczynienie kwoty są wygórowane. J. i R. M. założyli już swoje rodziny, wyprowadzili się z rodzinnej miejscowości, więc nie mogli utrzymywać z ojcem tak bliskich więzi rodzinnych. Strona pozwana zakwestionowała też żądanie odszkodowania i renty. Podniosła, że sytuacja materialna małoletniego powoda oraz powoda L. M. nie uległa znacznemu pogorszeniu. Pierwszy z nich uzyskał rentę rodzinną, która pokrywa jego potrzeby materialne, a drugi jedynie okazjonalnie uzyskiwał od zmarłego wsparcie finansowe. Strona pozwana zarzuciła ponadto, że zgłoszone koszty pogrzebu są zawyżone. Na rzecz H. M. (1) została już wypłacona kwota 12.000 zł, co powinno pokryć przeciętne koszty pogrzebu. W przypadku wyższych niż przeciętne wydatków z tego tytułu, ubezpieczyciel nie ma obowiązku ich zwrotu. Strona pozwana podniosła też, że na poczet odszkodowania i zadośćuczynienia należy zaliczyć kwoty, które powodowie uzyskali z innych świadczeń odszkodowawczych.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu (...) r. w wyniku wypadku drogowego śmierć poniósł Z. M.. Sprawcą wypadku był kierujący samochodem ciężarowym marki M. (...)o numerze rejestracyjnym (...), za którego odpowiedzialność na podstawie umowy OC

ponosiła strona pozwana. Kierujący pojazdem ciężarowym został skazany wyrokiem Sądu Rejonowego w Głubczycach II Wydziału Karnego z dnia 28 października 2011 r., II K 40/11, za przestępstwo z art. 177 § 2 kk w zw. z art. 177 § 1 kk na karę 1 roku i 10 miesięcy pozbawienia wolności.

Bezsporne

Organizacją uroczystości pogrzebowych Z. M. zajęła się powódka. Poniosła związane z pochówkiem koszty w wysokości 4.504,70 zł, a ponadto koszty obiadu okolicznościowego w wysokości 2.354 zł, zakupu odzieży dla żałobników w kwocie 2.577,60 zł i zniczy w kwocie 27.98 zł. Ponadto powódka opłaciła wystawienie nagrobka za kwotę 8.200 zł. Łącznie koszty te wyniosły 17.565,28 zł.

Dowód: - faktury VAT i rachunki k. 104-108,

- lista gości, k. 109-110.

Powódka H. M. (1) i Z. M. zawarli związek małżeński (...) r. Mieli trójkę synów: powodów R., J. i małoletniego T.. W chwili zdarzenia R. M. miał 29 lat, J. 26 lat, a małoletni T. 12 lat. Powód L. M. był bratem zmarłego, a w chwili wypadku miał 55 lat.

Z. M. wraz z powódką i małoletnim powodem zamieszkiwali wspólnie, prowadząc razem gospodarstwo domowe. Zmarły zatrudniony był w (...) Sp. z o.o. Średnie wynagrodzenie na zajmowanym przez niego stanowisku wynosi obecnie 4.150 zł brutto miesięcznie. Oprócz tego Z. M. uzyskiwał różnego rodzaju dodatki i premie. Był to główny dochód gospodarstwa domowego, gdyż powódka otrzymuje emeryturę w wysokości 728,45 zł miesięcznie, przyznaną jej w drodze wyjątku decyzją Prezesa ZUS. Ponadto zmarły podejmował prace dorywcze, głównie budowlane, które uzupełniały domowy budżet. Po narodzinach najmłodszego syna częstotliwość tych prac była jednak mniejsza.

Z. M. i H. M. (1) przez 31 lat tworzyli zgodne małżeństwo. Dzielili się obowiązkami domowymi, a także opieką nad małoletnim powodem. Z. M. zajmował się w domu wszelkimi pracami technicznymi i remontowymi, palił w piecu czy robił większe zakupy. Odciążał żonę, która zrezygnowała z pracy zawodowej, by opiekować się niepełnosprawnym synem. Po pracy oraz w weekendy Z. M. opiekował się synem, a powódka zajmowała się w tym czasie pracami domowymi. Z kolei to powódka wyjeżdżała z małoletnim na turnusy rehabilitacyjne, w którym to czasie zmarły opiekował się domem. Po śmierci męża powódka musiała przejąć na siebie wszystkie obowiązki związane z prowadzeniem domu oraz wychowaniem syna. Dużo czasu zajęła jej ponowa organizacja codziennych czynności. Zdarzało się, że zapominała o drobnych sprawach, jak zrobienie zakupów. Musiała również dokończyć rozpoczęty przez męża remont domu, w którym to celu wynajęła przedsiębiorstwo remontowe, co generowało dodatkowe koszty. Wcześniej wszystkimi pracami remontowymi zajmował się Z. M., który miał wykształcenie budowlane.

H. i Z. M. łączyła silna więź emocjonalna, zmarły wspierał powódkę także psychicznie. Był dla niej oparciem, gdy dowiedzieli się o chorobie syna. Powódka widocznie przeżyła stratę męża. Miała trudności z zasypianiem, unikała ludzi i miejsc przypominających jej o tragicznym zdarzeniu. Korzystała z konsultacji psychologicznych w (...) przy (...) Centrum Pomocy (...) w G.. Stan powódki wykroczył poza typowe dolegliwości związane z okresem żałoby. Stwierdzono u niej zespół stresu pourazowego z przewlekłym przebiegiem. U powódki wystąpiły nasilone kliniczne objawy depresji reaktywnej. Zaburzenia te skutkowały dalej rozstrojem zdrowia w postaci zaburzeń nerwicowych. Po śmierci męża H. M. (1) musiała podjąć terapię farmakologiczną i psychoterapię, przy czym wskazane jest ich kontynuowanie. Zdiagnozowane u powódki zaburzenia istotnie rzutują na jej aktywność życiową, zaburzając jej sferę emocji, popędową, motywacyjną i funkcjonowanie. Skutkowały też powstaniem u powódki uszczerbku na zdrowiu w wysokości ok. 10 % .

Dowód: - zeznanie powódki (nagranie e-protokołu 00:40:03-01:57:32, płyta k. 314),

- zeznanie powoda R. M. (nagranie e-protokołu 00: 01:56-00:36:42, płyta k. 355),

- **zeznanie powoda J. M.(nagranie e- protokołu 00:36:42-01:06:41, płyta k. 355),**
- **zeznanie świadka G. S.(nagranie e- protokołu 00:02:21-00:39:23, płyta k. 314),**
- **opinia sądowo-psychiatryczna k. 216-222 wraz z dokumentacją medyczną k. 223-233,**
- **opinia psychologiczna wraz z opinią uzupełniającą, k. 255-259, 285-287,**
- **kopia odpisu skróconego aktu małżeństwa k. 15,**
- **zaświadczenie o zatrudnieniu k. 18-21,**
- **zeznanie podatkowe za 2010 r., k. 22-23,**
- **decyzje ZUS, k. 24-25, 330,**
- **dyplom ukończenia studium, k. 26,**
- **faktura VAT k. 29,**
- **informacja z (...) k. 30-31,**
- **zaświadczenie lekarskie, k. 193.**

Śmierć Z. M. była też dużą stratą dla małoletniego powoda T. M.. Powód urodził się z (...), ma orzeczonego znaczny stopień niepełnosprawności, przez co wymaga stałej pomocy i opieki innych osób. Małoletniemu powodowi niezbędna jest stała rehabilitacja i opieka lekarzy i terapeutów, co wiąże się ze sporymi wydatkami. Miesięczny koszt rehabilitacji, bez turnusów to ok. 1.300 zł. Małoletni powód ma indywidualny tok nauczania w ramach kształcenia specjalistycznego w gimnazjum integracyjnym. Uczęszcza też na zajęcia logopedyczne.

T. M. łączyły z ojcem silne więzi. Z. M. aktywnie uczestniczył w życiu syna, poświęcając mu wiele czasu. Zajmował się codzienną rehabilitacją syna, prowadząc z nim ćwiczenia i mobilizując do pracy. Przygotował specjalny stół do rehabilitacji, by stosować nowe metody ćwiczeń. Indywidualnie pracował z synem. Nauczył syna pływać, jeździć na rowerze. Codziennie odrabiał z nim lekcje, czytał książki, pomagał w odrabianiu lekcji i zdobywaniu nowych umiejętności. Ponadto Z. M. aktywnie pozyskiwał środki finansowe na rehabilitację syna, zwracając się w tym celu do różnego rodzaju stowarzyszeń i fundacji. Dbał też o zapewnienie małoletniemu i jego matce dojazdów do szpitala i na turnusy rehabilitacyjne. Po śmierci Z. M. powódka musiała zrezygnować z pewnych metod rehabilitacji syna, gdyż wymagają one pracy co najmniej dwóch osób. Ograniczyła też ilość wyjazdowych turnusów rehabilitacyjnych, z uwagi na konieczność dojazdów i obowiązki domowe, a także mniejsze środki pieniężne. Powódka nie była też w stanie zapewnić synowi tylu zajęć rekreacyjnych, co zmarły ojciec.

Po śmierci ojca nastąpił regres w rozwoju małoletniego powoda. Zdiagnozowany u niego umiarkowany stopień upośledzenia pogłębił się do stopnia znacznego. Rozpoznano u niego pourazowe zaburzenia stresowe. Małoletni był wycofany, smutny, prezentował przygnębiającą postawę. Stał się mniej komunikatywny. Odbывał konsultacje psychologiczne, jednak kontakt podejmował jedynie na prośbę matki. Małoletni często pytał o ojca, nie pozwalał dotykać jego rzeczy. Z uwagi na stres związany ze stratą ojca u powoda wystąpiło też u niego łysienie plackowate.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych przyznał na rzecz małoletniego T. M. rentę rodzinną w wysokości 2.199,67 zł netto miesięcznie.

- Dowód: - zeznanie powódki (nagranie e- protokołu 00:40:03-01:57:32, płyta k. 314),**
- **zeznanie powoda R. M.(nagranie e- protokołu 00: 01:56-00:36:42, płyta k. 355),**

- **zeznanie powoda J. M.(nagranie e- protokołu 00:36:42-01:06:41, płyta k. 355),**
- **zeznanie świadka G. S.(nagranie e- protokołu 00:02:21-00:39:23, płyta k. 314),**
- **dokumentacja medyczna i rehabilitacji T. M. k. 33-68, 76-87, 189-191, 331-352,**
- **faktury VAT i rachunki za leki i artykuły medyczne oraz usługi medyczne k. 69-75, 88, 192, 194-197,**
- **orzeczenie o stopniu niepełnosprawności, k. 326**
- **decyzje ZUS k. 327-329.**

Powód L. M. jest bratem zmarłego Z. M.. U powoda stwierdzono niedorozwój umysłowy. Z. M. zawsze dbał o relację i kontakt z bratem, co pogłębiło się jeszcze po śmierci ich matki. Od 22 grudnia 1988 r. był też jego opiekunem prawnym. Zanim L. M. zamieszkał w (...), brat codziennie go odwiedzał, przywoził mu obiady. Również w czasie pobytu L. M. w ośrodku, brat regularnie go odwiedzał, uczestniczył w spotkaniach integracyjnych i okolicznościowych dla rodzin pensjonariuszy. Zabierał też powoda na przepustki w okresie świąt, wakacji czy uroczystości rodzinnych. Przy każdej wizycie kupował mu drobne artykuły spożywcze, przywoził też ubrania. Ponadto Z. M. wspierał brata finansowo. Co miesiąc przekazywał na konto (...) ok. 500 zł na opłatę za pobyt brata w ośrodku. Koszty pobytu L. M. w (...) pokrywane są bowiem częściowo przez Ośrodek Pomocy (...), a w kwocie 534,94 zł muszą być uiszczane przez powoda. Jego jedyny dochód stanowi renta socjalna w wysokości 706,29 zł.

Powód uczestniczył w uroczystościach pogrzebowych brata. W rozmowach z bliskimi nie chciał jednak poruszać tematu jego śmierci. Funkcję jego opiekuna prawnego przejęła powódka H. M. (1).

- Dowód: - zeznanie powódki (nagranie e- protokołu 00:40:03-01:57:32, płyta k. 314),**
- **zeznanie powoda R. M.(nagranie e- protokołu 00: 01:56-00:36:42, płyta k. 355),**
 - **zeznanie powoda J. M.(nagranie e- protokołu 00:36:42-01:06:41, płyta k. 355),**
 - **postanowienie z 30.03.2011 r. i zaświadczenie o ustanowieniu opiekunem k. 16-17, 96,**
 - **dokumentacja fotograficzna, k. 90, 92,**
 - **zaświadczenie i orzeczenie lekarskie k. 93-94,**
 - **odcinek przekazu pocztowego, k. 95,**
 - **decyzja (...) k. 97,**
 - **przekazy k. 98-103.**

Powodowie J. M. i R. M. mieli bardzo dobre relacje z ojcem. Łączyły ich wspólne pasje, które razem pielęgowali. Organizowali wycieczki górskie, grali w szachy. Ojciec wspierał i rozwijał zainteresowania synów. Zachęcił ich do gry na instrumentach, fotografowania. Powodowie wyprowadzili się z domu rodzinnego w okresie studiów, które odbywali we W.. Po zakończeniu nauki mieszkali jeszcze przez pewien okres u rodziców, ale ostatecznie obaj przenieśli się na stałe do W.. Mimo to nadal utrzymywali bliskie kontakty z ojcem, dzwonili do siebie, wyjeżdżali wspólnie na wakacje. Ojciec interesował się sprawami synów, uczestniczył w ich absoltoriach, przez cały okres studiów wspierał ich również materialnie. Po jego śmierci powodowie przebywali na zwolnieniu lekarskim oraz korzystali z konsultacji psychologicznych, nie mogli poradzić sobie z traumatycznym wydarzeniem.

- Dowód: - zeznanie powoda R. M.(nagranie e- protokołu 00:01:56-00:36:42, płyta k. 355),**

- **zeznanie powoda J. M. (nagranie e-protokołu 00:36:42-01:06:41, płyta k. 355),**
- **zeznanie powódki (nagranie e-protokołu 00:40:03-01:57:32, płyta k. 314),**
- **zeznanie świadka G. S. (nagranie e-protokołu 00:02:21-00:39:23, płyta k. 314),**
- **dokumentacja fotograficzna, k. 89-92**

W toku procesu karnego przeciwko sprawcy wypadku drogowego z (...) r. powodowie wystąpili z powództwem adhezyjnym. Pozew został doręczony stronie pozwanej 23 września 2011 r. Sąd karny pozostawił powództwo bez rozpoznania.

W toku postępowania likwidacyjnego strona pozwana wypłaciła powodom następujące kwoty:

- H. M. (1): 6.000 zł tytułem zwrotu kosztów pogrzebu, 40.000 zł tytułem odszkodowania i 50.000 zł tytułem zadośćuczynienia,
- małoletniemu T. M.: 30.000 zł tytułem zadośćuczynienia,
- J. M.: 15.000 zł tytułem zadośćuczynienia,
- R. M.: 15.000 zł tytułem zadośćuczynienia.

Wypłata powyższych kwot nastąpiła 12 stycznia 2012 r.

Pismem z 15 lutego 2012 r. wszyscy powodowie wezwali stronę pozwaną do wypłaty dalszych świadczeń odszkodowawczych, wyznaczając w tym celu 30-dniowy termin do zapłaty. W odpowiedzi strona pozwana przyznała powódce H. M. (1) dodatkowe 6.000 zł tytułem zwrotu kosztów pogrzebu, odmawiając spełnienia pozostałych świadczeń. Pozew w niniejszej sprawie powodowie złożyli 06 kwietnia 2012 r.

Dowód: akta szkodowe nr (...), w tym: decyzje (...) S.A. z 11.01.2012 r. oraz z 22 i 23.02.2012 r., pismo powodów z 15.02.2012 r.,

- **kopia pozwu z 28.02.2011 r. k. 111-115,**
- **wyrok z 28.10.2011 r., k. 14,**
- **korespondencja pozwanych z (...) S.A. k. 116-124.**

Powodowie uzyskali też świadczenia odszkodowawcze z pracowniczej polisy ubezpieczeniowej zmarłego Z. M.. R. M. i J. M. uzyskali po 17.500 zł, a małoletni T. M. 5.600 zł. Ponadto R. M. i J. M. otrzymali po 7.200 zł z otwartego funduszu inwestycyjnego.

Dowód: pisma (...) S.A. i potwierdzenia przelewów k. 168-174.

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo zasługiwało na uwzględnienie w części.

Bezsporne między stronami pozostawały okoliczności zdarzenia z dnia (...) r. Strona pozwana nie kwestionowała też co do zasady swojej odpowiedzialności za skutki wypadku. Sporne były przede wszystkim kwoty zgłoszonych przez powodów żądań, które w ocenie strony pozwanej były wygórowane.

Wszystkie roszczenia powodów oparte były o art. 446 kc. W pierwszej kolejności powodowie domagali się zasądzenia na ich rzecz zadośćuczynienia. Zgodnie z art. 446 § 4 kc sąd może także przyznać najbliższym członkom rodziny

zmarłego odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę. Zadośćuczynienie to pełni funkcję kompensacyjną i ma charakter niematerialny. Jego zadaniem jest złagodzenie negatywnych emocji i uczuć, cierpienia, jakie towarzyszą stracie bliskiej osoby i zerwaniu więzi rodzinnych. Oczywiście jest, że nie można wycenić bólu i smutku, który towarzyszy utracie bliskiej osoby. Jednakże zadośćuczynienie nie może być jedynie symboliczne, a powinno stanowić odczuwalną ekonomicznie wartość i uwzględniać cierpienia moralne wywołane śmiercią osoby bliskiej, intensywność więzi łączącej pokrzywdzonego ze zmarłym czy rolę w rodzinie pełnioną przez osobę zmarłą (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2012 r., IV CSK 416/11). W niniejszej sprawie strona pozwana nie kwestionowała samego obowiązku wypłaty zadośćuczynienia na rzecz powodów. W jej ocenie jednak wypłacone w postępowaniu likwidacyjnym kwoty rekompensują doznaną przez powodów krzywdę. Sąd nie podzielił tego stanowiska.

Postępowanie dowodowe wykazało, że powódkę łączyła z mężem bardzo silna więź emocjonalna. Byli małżeństwem przez 31 lat, wychowali dwóch dorosłych już synów. Wspólnie opiekowali się też najmłodszym dzieckiem, które z uwagi na jego niepełnosprawność wymaga większego zaangażowania rodziców w proces rozwoju i wychowania. Z. M. stwarzał powódce oparcie i poczucie bezpieczeństwa. Jak zeznała, był dla niej podporą, gdy dowiedziała się o chorobie syna. Małżonkowie wspierali się w wypełnianiu obowiązków domowych, dzięki czemu powódka mogła zrezygnować z pracy i poświęcić czas wychowaniu syna T.. Śmierć męża była dla powódki dużym szokiem i traumą. Jak wynika z opinii biegłego psychiatry, stan emocjonalny powódki po utracie męża wykroczył poza typowe dolegliwości okresu żałoby. U powódki stwierdzono zespół stresu pourazowego, z przewlekłym przebiegiem. Powódka unikała kontaktów z innymi osobami, obniżyły się jej zainteresowania, często przypominała sobie tragiczne zdarzenie. Miała też trudności z zasypianiem i dotkliwie odczuwała uczucie pustki. Musiała poddać się terapii farmakologicznej, a także psychoterapii. Również opinia biegłej psycholog potwierdza, że u powódki stwierdzono nasilone kliniczne objawy depresji reaktywnej, które zmieniły funkcjonowanie powódki zarówno pod względem fizycznym, jak i psychicznym. Jak zeznała świadek G. S., psycholog, która udzielała H. M. (1) pomocy w (...), powódka „straciła możliwość percepcji rzeczywistości wraz ze śmiercią męża.” Również biegła psychiatra podkreśliła w opinii, że dolegliwości stresowe zaburzyły u powódki sferę emocji, popędową, motywacyjną i jej funkcjonowanie. Wywołały one też u powódki rozstrój zdrowia w postaci zaburzeń nerwicowych. Biegła określiła te zaburzenia psychiczne jako decydujące o funkcjonowaniu i jakości życia powódki. Powyższe obrazuje, że dolegliwości H. M. (1) były poważne. O ile szok, niemożność pogodzenia się ze stratą i ból są typowe dla okresu przeżywania żałoby, to emocje powódki wykroczyły ponad to i skutkowały wystąpieniem uszczerbku na jej zdrowiu, który biegła oszacowała na poziomie ok. 10 %. Śmierć męża oznaczała bowiem dla powódki nie tylko stratę najbliższej osoby, ale i dezorganizację całego jej życia. Utraciła zarówno męża, jak i partnera, z którym budowała codzienną rzeczywistość. Między małżonkami M. istniał podział obowiązków, ale i wzajemna współpraca w prowadzeniu gospodarstwa domowego, a przede wszystkim w opiece nad synem i jego rehabilitacji. Z. M. zajmował się pracami technicznymi i remontowymi, palił w piecu czy robił większe zakupy. Po pracy opiekował się synem, by żona mogła zająć się innymi pracami domowymi. Po jego śmierci wszystkie te obowiązki spoczęły na powódce, która nie mogła poradzić sobie z nową sytuacją. Musiała sprostać zadaniom, których wcześniej w ogóle nie wykonywała. Nadzorowanie remontu, powrót do jazdy samochodem, regulowanie opłat. Czynności te, choć mogą wydawać się prozaiczne, to wymagały od powódki długotrwałej adaptacji. Utrata męża i wsparcia z jego strony była bowiem nagłą i tragiczną. Jak zeznała H. M. (1) zdarzało jej się nawet zapominać o drobnych codziennych zakupach. Późno i bardzo powoli zaczęła więc organizować na nowo swoje życie. Powódka ma wprawdzie dorosłych synów, którzy ją wspierali, jednak nie mogli zagwarantować jej pomocy na co dzień. Po śmierci męża H. M. (1) tym bardziej odczuwała osamotnienie i pustkę. Powyższe wskazuje, jak znaczną i dotkliwą krzywdę wywołała u powódki śmierć męża. Dlatego też w ocenie Sądu powódce bezspornie przysługuje roszczenie o zadośćuczynienie, i to w kwocie wyższej niż wypłacona dotąd przez stronę pozwaną. Odpowiednią sumą zadośćuczynienia jest w ocenie Sądu kwota 80.000 zł. Zdaniem Sądu kwota ta jest adekwatna do rozmiaru krzywdy, którą doznała powódka. Śmierć męża była dla niej dużym wstrząsem i skutkowała cierpieniem znacznie odbiegającym od typowego przeżywania żałoby. Mając na względzie powyższe Sąd w pkt. I sentencji wyroku zasądził od strony pozwanej na rzecz powódki H. M. (1) kwotę 30.000 zł tytułem zadośćuczynienia, jako że strona pozwana wypłaciła już na jej rzecz 50.000 zł.

Na uwzględnienie zasługiwało też roszczenie o zadośćuczynienie zgłoszone w imieniu małoletniego powoda T. M.. Był on bardzo związany z ojcem i również silnie przeżył jego stratę. Z. M. poświęcał synowi wiele czasu. Każdego dnia odrabiał z nim lekcje, czytał mu. To ojciec nauczył powoda jeździć na rowerze, pływać czy liczyć. Przejawiał dużą troskę i angażował się w jego rozwój. T. M. jest niepełnosprawny, stwierdzono u niego (...), w związku z czym wymagał stałej opieki rodziców i rehabilitacji. Z. M. aktywnie uczestniczył w rehabilitacji syna. Jak zeznała powódka wyszukiwał i wprowadzał nowe metody rehabilitacji, zbudował nawet dla syna specjalny stół do ćwiczeń. Stwarzał też synowi poczucie bezpieczeństwa. Po śmierci ojca nastąpił regres w rozwoju małoletniego powoda. Był wycofany, prezentował przygnębiającą postawę i wyrażał smutek. Zdiagnozowany u niego umiarkowany stopień upośledzenia pogłębił się do stopnia znacznego. Bliscy zauważyli, że powód stał się mniej komunikatywny. Nie ma wątpliwości, że śmierć ojca miała wpływ na pogorszenie stanu chłopca, biorąc pod uwagę to, jak dużo ojciec z nim pracował i jak dbał o jego naukę i rehabilitację. Mimo starań i chęci H. M. (1) nie jest w stanie kontynuować pracy z synem w tym stopniu, co ojciec. Jak sama przyznała, niektóre metody rehabilitacji wymagają pracy minimum dwóch osób, w związku z czym musiała z nich zrezygnować. Nie była też w stanie zapewnić chłopcu tyle aktywności fizycznej, co ojciec, co skutkowało nawet przybraniem przez niego na wadze. Małoletni T. M. bardzo cierpiał po śmierci ojca. Jak wskazała w zeznaniu biegła psycholog, przeżywanie przez niego żałoby różniło się jedynie sposobem ekspresji. Z zeznań matki chłopca, H. M. (1) oraz jego braci J. i R. wynika, że pytał o ojca, szukał go, nie pozwalał dotykać jego rzeczy. Śmierć ojca oznaczała też dla niego utratę poczucia bezpieczeństwa. Powód nie chciał spać w swoim pokoju, a w łóżku ojca, częściej szukał kontaktu z braćmi. W świetle powyższego Sąd uznał, że adekwatną kwotą zadośćuczynienia dla powoda będzie 60.000 zł. Sąd miał na uwadze, że małoletni powód stracił w osobie Z. M. ojca i opiekuna. Dla dziecka, w dodatku niepełnosprawnego, to duży wstrząs. Jego więź z ojcem była bardzo silna, a utracił ją bezpowrotnie. Odnalezienie się w nowej rzeczywistości było dla niego jeszcze cięższe, właśnie z uwagi na chorobę. Małoletni powód otrzymał już od strony pozwanej kwotę 30.000 zł, więc Sąd w pkt. VII. Sentencji wyroku zasądził na jego rzecz kwotę 30.000 zł.

Sąd przyznał także zadośćuczynienie za doznaną krzywdę powodowi L. M., bratu zmarłego. Braci łączyła silna więź emocjonalna, mimo choroby, na którą cierpi powód. U L. M. stwierdzono upośledzenie umysłowe. Sąd nie miał jednak wątpliwości, że upośledzenie to nie stoi na przeszkodzie w budowaniu przez powoda więzi emocjonalnych czy odczuwaniu straty, tym bardziej, jeśli chodzi o członka jego rodziny. Poczucie utraty bliskiej osoby może nie przebiegać na poziomie świadomości i wiedzy o tym, jak doszło do zdarzenia, ale jest odczuwalne. Powód L. M. był zżyty ze zmarłym bratem, który sprawował też nad nim opiekę prawną. Po śmierci ich matki Z. M. odwiedzał powoda codziennie, przywoził mu obiady. Regularnie też odwiedzał go w (...). Brał udział w spotkaniach integracyjnych, zabierał brata na święta i uroczystości rodzinne, przywoził mu różne drobiazgi. Z zeznań powódki oraz J. i R. M. wynika, że powód odczuwał nieobecność brata. Był na jego pogrzebie, odwiedza też z powódką i jej synami grób brata. J. M. zeznał, że powód, gdy jest do kogoś przywiązany i zna osobę, jest w stanie z nią porozmawiać i wypowiedzieć logiczne zdania, a w takich rozmowach dawał do zrozumienia, że brakuje mu zmarłego brata. Nie można z góry negować zdolności osoby niepełnosprawnej intelektualnie do przeżywania żałoby po utracie bliskiego. Sytuacja powoda była tym trudniejsza, że po śmierci matki Z. M. był dla niego najbliższą osobą. W dodatku był jego bratem, powód znał go od urodzenia, co sprawiało, że ich więź była jeszcze silniejsza. O ile bowiem zwykle dorosłość oznacza rozluźnienie do pewnego stopnia kontaktów między rodzeństwem, gdyż osoba zakłada własną rodzinę, ma swoje dzieci, to w przypadku osoby upośledzonej więź ta jest silniejsza. Osoba ta im dłużej przebywa z opiekunem, tym bardziej się z nim zżywa, a więzi z uwagi na upływ czasu się właśnie zacieśniają. Z. M. dbał zaś o stały kontakt z bratem. Nie budzi wątpliwości, że w kręgu najbliższych, którym przysługuje zadośćuczynienie pozostaje także rodzeństwo zmarłego. Nie ma więc w ocenie Sądu powodów, by wykluczać z tego kręgu powoda L. M. jedynie z uwagi na jego upośledzenie umysłowe. Mając na uwadze powyższe Sąd zasądził na rzecz powoda L. M. kwotę 10.000 zł tytułem zadośćuczynienia (pkt XII wyroku), oddalając roszczenie powyżej tej kwoty. W ocenie Sądu jest to kwota współmierna do stopnia doznanej przez powoda krzywdy. Za wysoka w ocenie Sądu była żądana w imieniu powoda kwota 30.000 zł. Sąd miał tu bowiem na uwadze, że choć powoda łączyła z bratem silna więź emocjonalna, to nie mieli jednak kontaktu na co dzień, a ich relacja była innego typu niż w przypadku pozostałych powodów, synów czy żony.

Na uwzględnienie w części zasługiwało też żądanie zadośćuczynienia zgłoszone przez powodów J. M. i R. M., synów zmarłego. Byli oni zżyty z ojcem, a jego śmierć bardzo nimi wstrząsnęła. Strona pozwana zarzuciła, że z uwagi

na to, że synowie założyli swoje rodziny i nie mieszkali z rodzicami, nie mogli utrzymywać tak bliskich relacji ze zmarłym. Bez wątpienia wyprowadzka osłabia pod względem relacji bezpośrednich więzi rodzinne, ale nie oznacza ich zerwania. Szczególnie w dzisiejszych czasach, przy tak rozwiniętych środkach komunikacji na odległość, nie jest problemem utrzymywanie kontaktu i informowanie się o aktualnych wydarzeniach. Zaś relacja rodziców i dzieci jest najsilniejszą z więzi rodzinnych. Powodowie wraz z ojcem pielęgnowali tę więź. Dzwonili do siebie, wyjeżdżali wspólnie na wakacje. Zmarły Z. M. wspierał zainteresowania i pasje synów, motywował ich do ich rozwijania. Przez cały okres studiów wspierał synów, również materialnie, uczestniczył też w ich absoltoriach. Jego strata była dla powodów traumatycznym przeżyciem. Obaj musieli skorzystać ze zwolnienia, szukali też pomocy u psychologa. Nadal dotkliwie odczuwają brak ojca, szczególnie przy najważniejszych w ich życiu wydarzeniach, jak w dniu ślubu czy przy narodzinach własnych potomków. Dlatego też Sąd zasądził na rzecz powodów zadośćuczynienie w wysokości po 15.000 zł (pkt XV i XVII wyroku), mając na uwadze, że otrzymali już kwotę tej wysokości w postępowaniu likwidacyjnym. Zdaniem Sądu kwota 30.000 zł jest bowiem odpowiednia dla stopnia krzywdy, jakiej doznali powodowie. Łączyła ich z ojcem bardzo bliska relacja, ale w przeciwieństwie do młodszego brata, mogli już znaleźć oparcie w zakładanych przez siebie rodzinach i jako osobom dorosłym łatwiej było im pogodzić się ze stratą. Dlatego też Sąd oddalił żądanie powodów w pozostałym zakresie.

Powodowie H. M. (1), małoletni T. M. i L. M. domagali się też zasądzenia na ich rzecz odszkodowania za pogorszenie sytuacji życiowej. Podstawą do przyznania takiego odszkodowania jest art. 446 § 3 kc, według którego Sąd może ponadto przyznać najbliższym członkom rodziny zmarłego stosowne odszkodowanie, jeżeli wskutek jego śmierci nastąpiło znaczne pogorszenie ich sytuacji życiowej. Należy zauważyć, że odszkodowanie to związane jest wyłącznie z negatywnymi skutkami w zakresie sytuacji materialnej i majątkowej uprawnionego. W momencie, gdy istnieje już odrębna podstawa do przyznania zadośćuczynienia za krzywdę w wyniku straty bliskiej osoby, przy odszkodowaniu nie powinno brać się pod uwagę bólu, cierpienia i innych subiektywnych odczuć uprawnionego. Samo zaś odszkodowanie przysługuje nie tylko wobec pogorszenia obecnej sytuacji materialnej, ale obejmuje swym zakresem również przyszłe szkody majątkowe, nawet te nieuchwytnie lub trudne do obliczenia, ale skutkujące znacznym pogorszeniem sytuacji życiowej osoby najbliższej (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 grudnia 2009 r., I CSK 149/09, LEX nr 607232).

W ocenie Sądu przesłanki do przyznania odszkodowania zaistniały wyłącznie w przypadku powódki i małoletniego powoda. Postępowanie dowodowe wykazało, że wynagrodzenie zmarłego stanowiło główny składnik budżetu gospodarstwa domowego prowadzonego przez powódkę i męża. Z. M. zarabiał 4.150 zł brutto miesięcznie, a oprócz tego uzyskiwał różnego rodzaju dodatki i premie. Utrata tego dochodu znacząco pogorszyła sytuację materialną H. M. (1) i małoletniego T. M.. Powódka ma bowiem jedynie emeryturę w wysokości 728,45 zł miesięcznie. Wprawdzie ZUS przyznał powódce na małoletniego T. rentę rodzinną w kwocie 2.199,67 zł netto miesięcznie, jednak nie pokrywa to w całości ani potrzeb małoletniego, ani wszystkich wydatków ich gospodarstwa domowego. Powódka nie może pozwolić sobie na podjęcie pracy, gdyż syn wymaga stałej opieki. Śmierć męża skutkowałą zaś nie tylko utratą znacznych przychodów, ale i wygenerowała nowe wydatki. Z. M. zajmował się wszelkimi pracami technicznymi, rozpoczął też remont domu. Sam wykonywał wiele prac, jako że posiadał wykształcenie budowlane. Ograniczało to więc koszty robocizny. Po jego śmierci powódka musiała zatrudnić ekipę remontową, zaś do poważniejszych usterek musi wzywać fachowców. (...) nie są w stanie pomóc jej w tych pracach, gdyż mieszkają we W.. Budżet gospodarstwa domowego małżonków M. opierał się więc głównie na dochodach uzyskiwanych przez Z. M.. Jego śmierć znacznie pogorszyła sytuację życiową powódki, jak i małoletniego powoda. Co oczywiste partycypował on w dochodzie uzyskiwanym przez zmarłego. Głównie to z pensji Z. M. finansowana była rehabilitacja małoletniego. Ojciec efektywnie pozyskiwał też dodatkowe środki finansowe na leczenie syna. Rehabilitacja małoletniego jest bardzo kosztowna. Miesięcznie to koszt rzędu 1.300 zł i to bez turnusów rehabilitacyjnych, które wymagają też dojazdu. Za życia Z. M. powódka nie musiała rezygnować z rehabilitacji, organizowała synowi różnego rodzaju turnusy. Nie martwiła się też dojazdami, gdyż mąż odwoził ich do ośrodków, bądź na stacje kolejowe. Obecnie powódka ograniczyła wyjazdy rehabilitacyjne, zarówno z uwagi na problem z dojazdami, jak i mniejsze środki pieniężne. Małoletni powód utracił więc duże wsparcie finansowe wraz ze stratą ojca. Wbrew twierdzeniu strony pozwanej nie zrekompensowała tego wspomniana renta rodzinna. Dochody zmarłego przeznaczone były bowiem na potrzeby całej rodziny, jak i rehabilitację. Powódka H. M. (1) z własnej emerytury nie jest w stanie pokryć wszystkich wydatków na dom, żywność czy ubranie oraz zapłacić

za rehabilitację. Jest więc oczywiste, że renta rodzinna nie tylko służyć będzie zaspokojeniu potrzeb powoda, ale i gospodarstwa domowego, w którym żyje wspólnie z matką. Z. M. bardzo dbał o zapewnienie synowi jak najlepszych warunków i startu w dorosłe życie. Nie ma wątpliwości, że T. M. również po ukończeniu 18 lat byłby przez niego wspierany finansowo, jak pozostali synowie, a prawdopodobnie nawet w większym stopniu, z uwagi na chorobę i niezdolność do pracy. Wobec powyższych okoliczności Sąd zasądził na rzecz powódki, która uzyskała już 40.000 zł w postępowaniu likwidacyjnym, kwotę 30.000 zł (pkt II wyroku), a na rzecz małoletniego powoda kwotę 50.000 zł tytułem odszkodowania (pkt VIII wyroku), oddalając powództwo ponad te kwoty. Wskazane sumy pozwolą powodom przystosować się do nowej sytuacji i częściowo zrekompensują zmniejszenie dochodów rodziny.

W ocenie Sądu zachodzą też przesłanki do przyznania H. M. (1), jak i T. M. renty, o której mowa w art. 446 § 2 kc. Na podstawie tego przepisu osoba, względem której ciążył na zmarłym ustawowy obowiązek alimentacyjny, może żądać od zobowiązanego do naprawienia szkody renty obliczonej stosownie do potrzeb poszkodowanego oraz do możliwości zarobkowych i majątkowych zmarłego przez czas prawdopodobnego trwania obowiązku alimentacyjnego. Takiej samej renty mogą żądać inne osoby bliskie, którym zmarły dobrowolnie i stale dostarczał środków utrzymania, jeżeli z okoliczności wynika, że wymagają tego zasady współżycia społecznego. Choć obowiązek alimentacyjny między małżonkami aktualizuje się w momencie rozwiązania małżeństwa, to nie ma wątpliwości, że w trakcie jego trwania na małżonkach ciąży obowiązek dostarczania środków utrzymania i zaspokajania potrzeb rodziny. Z. M. był głównym żywicielem rodziny. Zgodnie z ustaleniami małżonków, powódka skupiła się na opiece nad synem, który wymaga stałej obecności drugiej osoby, a jej mąż troszczył się o zaspokojenie materialnych potrzeb rodziny. Wraz z jego śmiercią rodzina M. utraciła tak naprawdę główne źródło utrzymania. Powódka faktycznie nie ma zaś możliwości podjęcia pracy. W ocenie Sądu zasadne jest więc przyznanie jej renty, jednakże nie w żądanej kwocie 1.000 zł, a w kwocie 500 zł. Dlatego też Sąd w pkt. III wyroku zasądził od strony pozwanej na rzecz powódki H. M. (1) rentę w wysokości 500 zł miesięcznie, płatną z góry do 10-go dnia każdego miesiąca wraz z odsetkami ustawowymi w razie opóźnienia w płatności którejkolwiek z rat, począwszy od kwietnia 2012 r. Przesłanki do przyznania renty istniały już w momencie zdarzenia, jednak powódka zgłosiła żądanie przyznania renty stronie pozwanej w powództwie adhezyjnym. W związku z powyższym Sąd zasądził też na rzecz powódki kwotę 2.500 zł tytułem skapitalizowanej renty wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od poszczególnych kwot do dnia zapłaty (pkt IV wyroku), oddalając powództwo w pozostałym zakresie.

Zdaniem Sądu zaistniały również przesłanki do przyznania renty z art. 446 § 2 kc małoletniemu powodowi T. M.. Na zmarłym ciążył ustawowy obowiązek alimentacyjny wobec małoletniego syna (art. 133 § 1 kro w zw. z art. 128 kro). Śmierć Z. M. pozbawiła powoda istotnego wsparcia materialnego i zabezpieczenia na przyszłość. Przyznając powodowi rentę Sąd miał na uwadze, że wprawdzie równorzędny obowiązek alimentacyjny ciąży też na matce powoda, to jednak i jej sytuacja materialna uległa znacznemu pogorszeniu po śmierci Z. M., a jej możliwości majątkowe nie pozwolą na zaspokojenie wszystkich potrzeb syna. Ponieważ małoletni uzyskał też rentę rodzinną z ZUS, Sąd nie uwzględnił jego żądania w całości, a zasądził na jego rzecz rentę w wysokości 750 zł miesięcznie, płatną z góry do 10-go dnia każdego miesiąca wraz z odsetkami ustawowymi w razie opóźnienia w płatności którejkolwiek z rat, począwszy od kwietnia 2012 r. (pkt IX wyroku). Z tych samych względów, co w przypadku powódki Sąd zasądził też na rzecz małoletniego tytułem skapitalizowanej renty kwotę 3.750 zł wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od poszczególnych kwot do dnia zapłaty (pkt X wyroku).

Sąd oddalił natomiast żądanie powoda L. M. w zakresie odszkodowania za pogorszenie sytuacji życiowej. Sytuacja majątkowa powoda nie była tak zależna od pomocy zmarłego, jak jego żony i małoletniego syna. Powód ma swój niewielki dochód i opiekę w (...), gdzie w podstawowym zakresie zaspokajane są jego potrzeby. Postępowanie dowodowe nie wykazało jednak, by jego sytuacja życiowa, w tym majątkowa uległa znacznemu pogorszeniu wskutek śmierci brata. Przywoził mu on różne drobiazgi i ubrania, ale teraz czyni to powódka H. M. (1). Wsparcie to nie było jednak na tyle duże, by stwierdzić, że sytuacja socjalno-bytowa powoda uzależniona była od pomocy materialnej brata. Dlatego też Sąd nie uwzględnił roszczenia powoda L. M. o odszkodowanie. Z. M. regularnie wspierał brata finansowo, jednak okoliczność ta ma znaczenie dla przyznania powodowi renty, nie odszkodowania. Przepis art. 446 § 2 kc stanowi, że zarówno osoba, względem której ciążył na zmarłym ustawowy obowiązek alimentacyjny, może

żądać od zobowiązanego do naprawienia szkody renty obliczonej stosownie do potrzeb poszkodowanego oraz do możliwości zarobkowych i majątkowych zmarłego przez czas prawdopodobnego trwania obowiązku alimentacyjnego, jak i osoba bliska, której zmarły dobrowolnie i stale dostarczał środków utrzymania, jeżeli z okoliczności wynika, że wymagają tego zasady współżycia społecznego. Zgodnie z art. 128 kro obowiązek alimentacyjny ciąży na krewnych w linii prostej, jak i rodzeństwie. Co do zasady więc powód L. M. należy do kręgu osób, uprawnionych z tytułu obowiązku alimentacyjnego. Choć powód nie znajdował się w niedostatku, to Z. M. dobrowolnie wspierał brata finansowo. Były to kwoty ok. 500 zł wpłacane z zauważalną regularnością na konto (...). Zmarły wspierał w ten sposób brata w ponoszeniu opłaty za pobyt w (...). Było to istotne wsparcie dla utrzymania powoda. Przejęcie przez brata odpłatności za pobyt w (...), umożliwiało przeznaczenie renty powoda na zaspokajanie wszystkich jego potrzeb i wydatków, które wykraczają poza minimalne utrzymanie, które zapewnia mu ośrodek. Po śmierci Z. M. powód nie ma tak naprawdę osoby, która w podobny sposób wspierałaby go materialnie. Powódka H. M. (1), która przejęła rolę jego opiekuna prawnego, nie jest w stanie z oczywistych względów kontynuować wsparcia finansowego udzielanego przez zmarłego brata. Za przyznaniem powodowi renty przemawiają więc również zasady współżycia społecznego. Mając na uwadze powyższe okoliczności Sąd zasądził od strony pozwanej na rzecz powoda L. M. rentę w wysokości 250 zł miesięcznie, płatną z góry do 10-go dnia każdego miesiąca wraz z odsetkami ustawowymi w razie opóźnienia w płatności którejkolwiek z rat, poczynwszy od kwietnia 2012 r. (pkt XIII wyroku). Sąd nie uwzględnił żądania powoda w całości. Brat wspierał go wprawdzie kwotą ok. 500 zł, której domagał się powód, należy mieć jednak na uwadze, że nie było to jedyne źródło utrzymania powoda. Ponadto Sąd zasądził na rzecz L. M. tytułem skapitalizowanej renty kwotę 1.250 zł wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od poszczególnych kwot do dnia zapłaty (pkt XIV wyroku).

Ustalając wysokość powyższych kwot zadośćuczynienia i odszkodowania Sąd nie uwzględnił świadczeń wypłaconych na rzecz powodów z ubezpieczenia pracowniczego i innych prywatnych polis i funduszy. Strona pozwana stała na stanowisku, że świadczenia odszkodowawcze uzyskane z innych źródeł również pełnią funkcję kompensacyjną, w związku z czym powinny być rozpatrywane przy zasądzeniu zadośćuczynienia. Należy jednak zauważyć, że są to odrębne świadczenia, do których prawo powodowie mają w związku z zawartymi przez siebie bądź zmarłego umowami. Oplacali składki, a więc wywiązywali się ze swego świadczenia wobec ubezpieczyciela, w związku z czym zajście wypadku ubezpieczeniowego zaktualizowało jego świadczenie. Nie ma podstaw do zaliczenia tych kwot przy orzekaniu o odpowiedzialności strony pozwanej, która ta ponosi za sprawcę szkody. Ma ona obowiązek naprawienia szkody powodów w takim zakresie, w jakim odpowiedzialny byłby sprawca. Świadczenia uzyskane przez powodów z pracowniczego ubezpieczenia i funduszu ubezpieczeniowego wiążą się zaś z poniesieniem przez nich we własnym zakresie kosztów polis i ich uwzględnienie byłoby niesłuszne.

Ponadto Sąd zasądził na rzecz powódki H. M. (1) kwotę 5.565,28 zł tytułem zwrotu kosztów pogrzebu, wraz z ustawowymi odsetkami od 18 marca 2012 r. do dnia zapłaty. Stosownie do art. 446 § 1 kc, jeżeli wskutek uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia nastąpiła śmierć poszkodowanego, zobowiązany do naprawienia szkody powinien zwrócić koszty leczenia i pogrzebu temu, kto je poniósł. Powódka poniosła koszty pogrzebu w całkowitej wysokości 17.565,28 zł, zaś od strony pozwanej uzyskała z tego tytułu świadczenie w wysokości 12.000 zł. Na poniesione przez powódkę koszty pogrzebu składały się zarówno koszty pochówku, jak i okolicznościowego obiadu, zakupu odzieży i zniczy oraz nagrobka. Strona pozwana przyznała co do zasady swojej odpowiedzialności z tego tytułu. Zakwestionowała jednak wysokość żądania w kwocie przekraczającej wypłacone 12.000 zł. Podniosła, że ustaliła przeciętne koszty nagrobka na poziomie ok. 6.000 zł. Powódka zapłaciła tymczasem 8.200 zł, jednak przekracza to przeciętne koszty i ubezpieczyciel nie ma obowiązku ich zwrotu. Sąd nie podzielił tego stanowiska. Biorąc pod uwagę aktualne ceny i zwyczajnie kwota 8.200 zł nie jest wygórowaną ceną za wystawienie nagrobka i mieści się w przeciętnych kosztach pogrzebu, które strona pozwana winna zwrócić powódce. Również przedłożone zdjęcie nagrobka ilustruje, że nie został wystawiony z materiałów czy według wystroju przewyższającego zwyczajowe wydatki na taki cel. Dlatego też Sąd uwzględnił żądanie powódki w zakresie zwrotu kosztów pogrzebu, o czym orzekł w pkt V sentencji wyroku.

Roszczenie o odsetkach Sąd wydał w oparciu o art. 481 § 1 kc oraz art. 817 § 1 kc i art. 14 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (t.j. Dz.U. z 2013 r., poz. 392). Zgodnie z art. 14 ust. 1 cytowanej ustawy

Zakład ubezpieczeń wypłaca odszkodowanie w terminie 30 dni licząc od dnia złożenia przez poszkodowanego lub uprawnionego zawiadomienia o szkodzie. Również art. 817 kc reguluje 30 dniowy termin do spełnienia świadczenia, od momentu zawiadomienia o wypadku. Część roszczeń została zgłoszona przez powodów w powództwie adhezyjnym, złożonym w ramach postępowania karnego. Strona pozwana otrzymała pozew 23 września 2011., wobec czego termin do spełnienia świadczenia upływał 23 października 2011 r., a zatem odsetki należą się od 24 października 2011 r. Do zapłaty pozostałych świadczeń powodowie wezwali stronę pozwaną pismem z 15 lutego 2012 r., a termin do spełnienia świadczenia upływał 17 marca 2012 r., więc powodom należą się odsetki od 18 marca 2012 r.

Ponadto Sąd zasądził na rzecz powodów skapitalizowane odsetki za okres od 24 października 2011 r. do 12 stycznia 2012 r. od kwot wypłaconych przez stronę pozwaną w postępowaniu likwidacyjnym. Strona pozwana z opóźnieniem wypłaciła bowiem powodom świadczenia odszkodowawcze. Nastąpiło to 12 stycznia 2012 r., a roszczenia te zgłoszone były już w pozwie adhezyjnym. Dlatego też Sąd zasądził na rzecz powodów następujące kwoty:

- na rzecz powódki H. M. (1) kwotę 2.564,38 zł wraz z ustawowymi odsetkami od 06 kwietnia 2012 r. do dnia zapłaty (pkt VI wyroku),

- na rzecz powoda R. M. oraz J. M. kwotę po 427,40 zł wraz z ustawowymi odsetkami od 06 kwietnia 2012 r. do dnia zapłaty (pkt XVI i XVIII wyroku),

- na rzecz małoletniego powoda T. M. kwotę 854,79 zł wraz z ustawowymi odsetkami od 06 kwietnia 2012 r. do dnia zapłaty (pkt XI wyroku).

Z uwagi na art. 482 § 1 kc, odsetki od odsetek Sąd zasądził od 06 kwietnia 2012 r.

Orzeczenie o kosztach Sąd wydał w oparciu o art. 100 kpc, rozdzielając je stosunkowo między stronami. Powodowie ponieśli koszty procesu w postaci opłaty od pozwu w wysokości 23.618 zł oraz kosztów zastępstwa procesowego i opłaty skarbowej w kwocie 7.217 zł. Strona pozwana poniosła koszty zastępstwa procesowego w kwocie 7.217 zł. Po wzajemnym rozliczeniu kosztów, strona pozwana winna zwrócić powodom kwotę 9.525,88 zł. Stawki zastępstwa procesowego Sąd ustalił w oparciu o § 6 pkt. 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (t.j. Dz. U. z 25 lutego 2013 r., poz. 2013 r.). Brakującymi kosztami sądowymi w postaci wynagrodzenia biegłych Sąd obciążył Skarb Państwa – Sąd Okręgowy we Wrocławiu.